

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 30/1997 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om förhindrande och utredning av penningtvätt

Till Förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 14 oktober 1997 proposition 158/1997 rd med förslag till lagstiftning om förhindrande och utredning av penningtvätt till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kriminalöverinspektör Keijo Suuripää, inrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Matti Savolainen, justitieministeriet
- professor Olli Mäenpää.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om förhindrande och utredning av penningtvätt. Den skall ersätta samtliga gällande bestämmelser som syftar till att förhindra penningtvätt. Dessutom föreslår regeringen att det vid centralkriminalpolisen inrättas en utredningscentral för penningtvätt.

Lagstiftningen är sammankopplad med europeiska gemenskapernas direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar, det så kallade penningtvättdirektivet, samt statsrådets principbeslut om ett handlingsprogram för att minska den ekonomiska brottsligheten och den ekonomiska gråzonen.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 1998.

I motiveringen till lagstiftningsordningen nämns såväl 8 § 1 mom. som 15 § i mom. regeringsformen. Enligt motiveringen är utredningscentralens befogenheter exakt definierade; information får registreras, användas och utlämnas endast i syfte att förhindra eller utreda penningtvätt. Dessutom framhåller regeringen att bestämmelserna om anmälningsplikt tar hänsyn till särdragen inom respektive näringsgren och bransch. Lagförslagen kan enligt regeringen behandlas i den ordning som bestäms i 66 § riksdagsordningen. Med tanke på tillämpningen av lagen finner utskottet det dock önskvärt att grundlagsutskottet bereds tillfälle att lämna utlåtande om propositionen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Statsförfattningsrättsligt sett innehåller förslaget till lag om förhindrande och utredning av penningtvätt bestämmelser av tre typer.

Skyldigheten att kontrollera kundens eller servicebrukarens identitet (6 §), skyldigheten att vara omsorgsfull (9 §) och skyldigheten att göra anmälan (10 §) är de viktigaste skyldigheterna för anmälningspliktiga privata näringsidkare. Skyldigheterna är exakt definierade och är klart berättigade då de medverkar till att tillvarata ett tungt vägande samhällligt intresse. Å andra sidan begränsar skyldigheterna inte nämnvärt de anmälningspliktigas på 15 § 1 mom. regeringsformen baserade näringsfrihet. Såsom skyldigheten att kontrollera kundens identitet och att förvara identitetsuppgifterna är utformad i förslaget uppstår det ingen konflikt med det skydd för privatliv och personuppgifter som 8 § 1 mom. regeringsformen garanterar.

En polisman vid utredningscentralen kan med stöd av 11 § 3 mom., som gäller myndighetsbefogenheter, temporärt ingripa i en tvivelaktig privat affärstransaktion. Polisens befogenheter är tillräckligt exakt angivna och bygger på ett godtagbart syfte. Samma kriterier gäller för 11 § 1 mom., där det sägs att den anmälningspliktiga skall avbryta en tvivelaktig affärstransaktion eller vägra utföra den.

Det ministerium som svarar för polisväsendet kan med stöd av 14 § meddela närmare bestämmelser om skyldigheterna enligt 6—11 § och om hur dessa skall fullgöras. Eftersom skyldigheterna är angivna i lagen tillräckligt exakt finns det med hänsyn till principerna om delegering av lagstiftningsmakt ingenting som talar mot att ministeriet ges fullmakter att utfärda bestämmelser som preciserar lagen.

Enligt föreslagna 13 § 2 mom. gäller angående registrering, användning och utlämnande av uppgifter om tvivelaktiga affärstransaktioner det som bestäms om registret över misstänkta i lagen om polisens personregister. Det som gör denna hänvisning betydelsefull ur statsförfattningsrättsligt perspektiv är att enligt såväl den gällande lagen om polisens register som en aktuell pro-

position om ändring av den (RP 133/1997 rd) utfärdas bestämmelser om den tid uppgifter i registret över misstänkta skall sparas genom förordning. Grundlagsutskottet har konstaterat att detta strider mot kravet på stadgande i lag i 8 § 1 mom. regeringsformen (GrUU 29/1997 rd). I kongruens härmed leder den föreslagna hänvisningsbestämmelsen på denna punkt till att lagförslaget måste behandlas i grundlagsordning.

Lagen kan emellertid stiftas i vanlig lagstiftningsordning, om bestämmelser om förvaringstiderna tas in i lagen. En annan möjlighet är att riksdagsbehandlingen av detta lagförslag och därmed också lagens ikraftträdande kopplas samman med förslaget till ändring av lagen om polisens personregister i proposition 133/1997 rd. Grundlagsutskottet har framhållit att ändringsförslaget kan behandlas i vanlig ordning under förutsättning att bestämmelser om förvaringstiderna tas in i lagen eller fullmakten att utfärda förordning stryks. Om lagförslaget ändras på detta sätt kan också det första lagförslaget, som utskottet tar ställning till i detta utlåtande, behandlas i den ordning 66 § riksdagsordningen bestämmer. Det betyder att enbart andra behandlingen av det första lagförslaget inte kan slutföras förrän förslaget till lag om ändring av lagen om polisens personregister enligt proposition 133/1997 har godkänts med det föreslagna ändrade innehållet. För att behandlingsordningen i 66 § riksdagsordningen skall kunna tillämpas på det första lagförslaget krävs dessutom att den där föreslagna lagen inte träder i kraft förrän den nämnda ändringen av lagen om polisens personregister gjord det.

Utlåtande

På grundval av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslagen kan behandlas i den ordning som bestäms i 66 § riksdagsordningen, det första lagförslaget dock endast under förutsättning att utskottets statsförfattningsrättsliga anmärkning om 13 § 2 mom. beaktas på behörigt sätt.

Helsingfors den 25 november 1997

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Anneli Jäätteenmäki /cent
Juha Korkea-aho /cent
Valto Koski /sd
Heikki Koskinen /saml

Jorma Kukkonen /sd
Johannes Leppänen /cent
Jukka Mikkola /sd
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /vgr
Maija-Liisa Veteläinen /cent
suppl. Jouko Jääskeläinen /fkf.

